

10 vedcov: desatoro pre lepšiu budúcnosť výskumu a vzdelávania na Slovensku

Hrozbám, akou je súčasná pandémia, a iným náročným výzvam bude čeliť ľudstvo a jednotlivé štáty aj v budúcnosti. Rozumne – bez veľkých negatívnych účinkov na človeka a ekonomiku – ich bude možné prekonať len s kvalitnou vedou a dobrou úrovňou vzdelania.

Súčasná situácia nám výnimočne dokazuje tvorivý potenciál slovenských vedcov. Problémom, ktorý si naša spoločnosť dostatočne neuvedomuje, je však to, že Slovensko dlhodobo a zďaleka nevyužíva tento potenciál vedy a výskumu na svoj rozvoj.

Ak nedôjde k zmene, bude Slovensko naďalej strácať priveľa talentovaných a ambiciózných mladých ľudí a zároveň znižovať svoje šance na rozumné a medzinárodne konkurencieschopné riešenia spoločenských a ekonomických problémov.

Je preto nevyhnutné, aby súčasná vláda začala v najkratšom možnom čase realizovať dôležité opatrenia na zlepšenie podmienok a zvýšenie úrovne vedy, výskumu a vzdelávania:

- 1 Zákon o štátnej vednej politike, ktorý by zohľadnil súčasnú situáciu vo vede a výskume, vymedzil postavenie a úlohy štátu, inštitúcií výskumu a podnikateľských subjektov, definoval poslanie slobodného základného výskumu a jeho aplikácií, a výskumu vyžadovaného hospodárskou praxou. Účasť špičkových vedcov na zásadných rozhodnutiach o vede a výskume.
- 2 Jednotné celoštátne hodnotenie kvality výskumu medzinárodným panelom expertov. Následná hierarchická podpora excelentného základného výskumu a výskumu s potenciálom vysokého ekonomického a spoločenského benefitu.
- 3 Zákon o vysokých školách s formulovaním ich postavenia, diverzifikácie a úloh. Internacionalizácia vysokých škôl vo výučbe, vedeckej výchove a výskume s výrazne vyšším podielom vynikajúcich zahraničných vedcov a pedagógov. Celoštátne odborné komisie pre obhajoby PhD., habilitácie a inaugurácie.
- 4 Dlhodobá koncepcia financovania inštitúcií, grantových agentúr a vedeckých projektov. Zvýšenie objemu súťažných prostriedkov v grantových agentúrach, skvalitnenie výberu projektov a nástrojov podpory riešiteľov. Podpora špičkových vedeckých tímov alokáciou časti štrukturálnych fondov alebo financovaním cez nové schémy APVV aspoň na 5 rokov. Účelová forma financovania za mimoriadne výsledky.
- 5 Zjednodušenie a zefektívnenie podmienok na nákup vedeckých prístrojov, softvéru a iných pomôcok nevyhnutných pre výskum. Zníženie administratívy a byrokracie.
- 6 Primeraná väzba zamerania absolventov vzdelávania na potreby spoločenskej a hospodárskej praxe.
- 7 Adekvátne väzba študijných programov na výsledky hodnotenia výskumu na vysokých školách.
- 8 Skvalitnenie vzdelávania a zlepšenie podpory najlepších študentov a doktorandov tak, aby mali motiváciu študovať a pracovať na Slovensku. Systematická podpora mladých vedeckých pracovníkov po skončení PhD. štúdia v podobe grantových schém.
- 9 Systematická podpora vedeckých a technologických start-upov a ochrany know-how.
- 10 Transformácia SAV a štátnych/rezortných výskumných organizácií na verejné výskumné inštitúcie s podmienkami umožňujúcimi ich dynamický rozvoj.

Signatári:

prof. RNDr. Peter **Moczo**, DrSc., predseda Učenej spoločnosti Slovenska, fyzik, UK a SAV

prof. RNDr. Silvia **Pastoreková**, DrSc., akademička Učenej spoločnosti Slovenska, onkologička,
riaditeľka Biomedicínskeho centra SAV

Ing. Ján **Tkáč**, DrSc., akademik Učenej spoločnosti Slovenska, chemik, SAV, nositeľ ERC grantu

doc. MUDr. Ing. RNDr. Peter **Celec**, DrSc., prednosta Ústavu molekulárnej biomedicíny LF UK

prof. MUDr. Fedor **Čiampor**, DrSc., akademik Učenej spoločnosti Slovenska, virológ

RNDr. Boris **Klempa**, DrSc., virológ, predseda Vedeckej rady Biomedicínskeho centra SAV

Pavol **Čekan**, PhD, biochemik, zakladateľ a riaditeľ MultiplexDX

doc. Ing. Vladimír **Baláž**, DrSc., akademik Učenej spoločnosti Slovenska, ekonóm, SAV

PhDr. Eva **Kowalská**, DrSc., akademička Učenej spoločnosti Slovenska, historička, SAV

prof. RNDr. Igor **Podlubný**, DrSc., akademik Učenej spoločnosti Slovenska, matematik, TUKE

V Bratislave 23. apríla 2020